

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Психолого-педагогічні засади раннього дитинства

Вибіркова

Освітньо-професійна програма	<u>«Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)»</u>
Спеціальність	<u>012 Дошкільна освіта</u>
Галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи (назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)	
Мова навчання	<u>українська</u>
Розробники:	<u>ЖУРАТ Юлія Василівна,</u> кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти
Профайл викладача (-ів)	http://preschool.cv.ua/Zhurat_Yulia_Vasylivna/
Контактний тел.	+38(050)9200478
E-mail:	y.zhurat@chnu.edu.ua
Moodle:	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=6971
Консультації	Консультації з навчальної дисципліни проводяться очно та онлайн. Очні консультації: вівторок з 15.00 до 17.00 ауд. 531, корпус №8 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Онлайн-консультації (за попередньою домовленістю) : середа з 13.00. до 14.00

1. Анотація. Навчальна дисципліна «Психолого-педагогічні засади раннього дитинства» є вибірковою для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та складено відповідно до освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта (Психологія в закладах дошкільної освіти)», галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 012 «Дошкільна освіта» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

У загальному розвитку людини період раннього дитинства відіграє важливу роль. Саме в ранньому віці закладається підґрунтя здоров'я та інтелекту малюка. Унікальність цього етапу полягає також у стрімкості фізичного та психічного розвитку дитини, що потребує особливої уваги з боку лікарів, педагогів і батьків.

2. Мета навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні засади раннього дитинства» є набуття знань про особливості періоду раннього дитинства та його важливість для всього подальшого фізичного, психічного, емоційного та інтелектуального розвитку дитини; засвоєння основних характеристик фізичного і психічного розвитку дітей раннього віку; опанування принципів, методів, засобів і форм роботи з дітьми раннього віку.

3. Пререквізити. Дисципліни, що містять знання, уміння й навички, необхідні для освоєння дисципліни «Психолого-педагогічні засади раннього дитинства»: вікова психологія, дитяча психологія, загальна психологія.

4. Результати навчання

У процесі вивчення дисципліни «Психолого-педагогічні засади раннього дитинства» студенти мають **знати:**

- теоретичні основи та наукові підходи щодо розвитку дітей раннього віку (закономірності, принципи, умови, особливості);
- характерні особливості психіки і особистості немовлячого, переддошкільного вікових періодів, методи дослідження психіки;
- особливості становлення і розвитку різних видів діяльності у період раннього дитинства;
- умови та особливості розвитку дитини раннього віку;
- забезпечити опанування матеріалу з поетапно-вікового розвитку і виховання дітей раннього віку;

- сформулювати уявлення про організацію освітньої роботи з дітьми раннього віку у закладах дошкільної освіти;

На підставі вивченого матеріалу студенти повинні **вміти**:

- аналізувати показники психічного розвитку дитини раннього віку, визначати на цій основі рівень психічного розвитку, будувати спілкування і співробітництво з нею;
- обґрунтовувати організацію різних форм діяльності дітей та індивідуальний підхід до виховання;
- здійснювати діагностику розвитку дитини;
- прогнозувати і проектувати розвиток дитини (видів діяльності, пізнавальних процесів, особистісних якостей тощо);
- постійно підвищувати свою психологічну культуру, використовувати досягнення психологічної науки і практики, самостійно проводити психологічне дослідження.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

Компетентності, визначені Стандартом вищої освіти України за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання та виховання дітей раннього й дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Програмні результати навчання

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

Компетентності, визначені Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти»

Загальні компетентності

ЗК.02 Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня. **(соціальна компетентність).**

ЗК.04 Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети. **(лідерська компетентність).**

Професійні компетентності

Трудові функції:

Б. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного,

розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

Б1.2. Здоров'язбережувальна. Здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище.

В. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу.

В1.1. Психоемоційна. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії.

В1.2. Психоемоційна. Здатність до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість.

Г. Професійний розвиток та самовдосконалення

Г1.1. Здатність до навчання впродовж життя. Здатність до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності.

Компетентності, визначені професійним стандартом «Практичний психолог закладу освіти»

Загальні компетентності

ЗК.04. Здатність до професійного розвитку, навчання протягом життя, самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності, планувати та управляти власним робочим часом (*особиста та навчальна компетентність*).

Професійні компетентності

Трудові функції

А. Здійснення психологічної профілактики

А 1. Здатність визначати актуальні напрями завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти відповідно до визначених завдань, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії

Б. Здійснення психологічної просвіти щодо психологічного благополуччя та психічного здоров'я

Б.1. Здатність визначати актуальні напрями і завдання просвіти з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії

В. Здійснення психологічної діагностики

В.1. Здатність визначати потребу у проведенні, планувати та організовувати процедуру психологічної діагностики відповідно до особливостей розвитку вікових особливостей цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища

Д. Співпраця з педагогічними (науково-педагогічними) працівниками щодо організації ефективної освітньої діяльності та співучасть у створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища в закладі освіти

Д.2. Здатність надавати психолого-педагогічну допомогу педагогічним (науково-педагогічним) працівникам в організації освітнього процесу та створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища, брати участь в діяльності закладу освіти із забезпечення освітньої діяльності та освітнього процесу, передбаченої законодавством та установчими документами

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1-4	весняний	3	90	30	-	30	-	30	-	Залік
Заочна			3	90	12	-	-	-	78	-	Залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назва змістовних тем модуля	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Педагогіка дітей раннього віку як галузь педагогічної науки												
Тема 1. Історія педагогіки раннього віку. Педагогічна думка про материнство і дитинств	10	4	4			4	12	2				10
Тема 2 Педагогіка дітей раннього віку на сучасному	12	4	4			4	12	2				10

етапі розвитку суспільства.												
Тема 3. Особливості психічного розвитку дітей раннього віку	12	4	4			4	12	2				10
Усього по змістовному модулю 1.	36	12	12			12	34	4				30
Змістовий модуль 2.												
Тема 4. Пренатальний період – основа виховання дитини	10	4	2			4	10					10
Тема 5. Розвиток, виховання та навчання дітей першого року життя	12	4	4			2	12	2				10
Тема 6. Розвиток, виховання та навчання дітей другого року життя	12	4	4			4	10					10
Тема 7. Розвиток, виховання та навчання дітей третього року життя	11	2	4			4	12	2				10
Тема 8. Психолого-педагогічні умови виховання дітей раннього віку в дошкільних закладах освіти	11	4	2			4	12	2				10

Усього по змістовному модулю 2	54	18	18			18	56	6				50
Усього	90	30	30			30	90	12				78

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Назва тем семінарських занять	Можливі види завдань для самостійної роботи до семінарського заняття	Можливі види навчальної роботи на семінарському занятті
Тема 1. Історія педагогіки раннього віку. Педагогічна думка про материнство і дитинств	1. Узагальнення навчального матеріалу у вигляді таблиць і схем. 2. Вивчення актуальних питань теми заняття	1. Перевірка виконання домашніх завдань. 2. Обговорення навчальних питань, або тестова перевірка знань.
Тема 2. Педагогіка дітей раннього віку на сучасному етапі розвитку суспільства.	4. Формування джерельної бази до дисципліни. 5. Узагальнення та систематизація теоретичного матеріалу та	3. Письмова самостійна чи контрольна робота. 4. Розв'язування задач та виконання вправ.

Тема 3. Особливості психічного розвитку дітей раннього віку	його захист (презентація, доповідь та ін.).	5. Захист мультимедійних презентацій.
Тема 4. Пренатальний період – основа виховання дитини		
Тема 5. Розвиток, виховання та навчання дітей першого року життя		
Тема 6. Розвиток, виховання та навчання дітей другого року життя		
Тема 7. Розвиток, виховання та навчання дітей третього року життя		
Тема 8. Психолого-педагогічні умови виховання дітей раннього віку в дошкільних закладах освіти		

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

– *поточний контроль* (максимально – 52 балів): оцінюється робота студентів на семінарських заняттях; виконання завдань для самостійного опрацювання студентами, практичних завдань, творчих робіт, презентацій, тестових і письмових робіт;

– *рубіжний контроль* (максимально – 8 балів за два модулі): оцінюються модульні письмові роботи у кінці модуля 1 та модуля 2;

– *підсумковий контроль* (максимально – 40 балів): залік. Форма проведення – письмова.

Бал, отриманий під час заліку, сума балів, отриманих студентом за різні види виконаної роботи у межах курсу, модульні письмові роботи складають підсумкову семестрову оцінку.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є:

- стандартизовані тести;
- проекти (індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі проекти);
- доповіді, реферати, презентації за обраною темою;
- есе;
- розрахункові, графічні, табличні, статистичні та інші роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- реферування наукової літератури;
- створення структурних (візуальних) схем;
- виконання творчих завдань (доповіді, проекти, огляди тощо);

Підсумкова оцінка складається з таких елементів:

- робота на семінарських заняттях – 30 балів
- виконання самостійної роботи – 22 балів
- виконання модульних робіт – 8 балів
- залік – 40 балів.

Під час підсумкового контролю враховуються результати студента за усіма видами навчальної роботи згідно зі структурою залікових кредитів.

Неформальна освіта

У межах поточного чи підсумкового контролю (заліку/іспиту) до рейтингу студента можуть зараховуватися додаткові бали за умови наявності у нього сертифікату про результати неформальної/інформальної освіти з проблеми, що відповідає тематиці курсу :

- *«Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»*
(<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>)

- «Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (Ч.3, п. 3.6) (<https://www.chnu.edu.ua/media/ujmf2ufm/polozhennia-pro-kontrol-i-otsiniuvannia-rezul-navch-zdobuvachiv.pdf>).

Доступність інформації для учасників освітнього процесу щодо визнання результатів неформальної освіти забезпечується через оприлюднення вище зазначених документів на офіційному сайті ЧНУ (<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/>).

Відповідно до робочої програми навчальної дисципліни та рішення кафедри (протокол №1 від 27.08.20) викладач зараховує додаткові бали до індивідуального рейтингу студента при умові, що результати з проблеми відповідають тематиці курсу та отримані на освітніх платформах «Prometheus», «EdEra», «Всеосвіта», ГО «Українська асоціація педагогів і психологів початкової, дошкільної та позашкільної освіти» та ін.

Кількість балів, що зараховується студенту, залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак не більше ніж 20% (20 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни та відповідає шкалі оцінювання: національній та ЄКТС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90–100)	відмінно
Добре	B (80–89)	дуже добре
	C (70–79)	добре
Задовільно	D (60–69)	задовільно
	E (50–59)	достатньо
Незадовільно	FX (35–49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1–34)	(незадовільно)

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
		з обов'язковим повторним курсом

A – «зараховано» – якщо студент набрав 90–100 балів, глибоко і всебічно знає зміст курсу, рекомендовану літературу, наукові першоджерела, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

B, C – «зараховано» – коли студент набрав 70–89 балів, твердо знає курс і рекомендовану літературу. Добре засвоїв практичні навички, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психологічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу.

D, E – «зараховано» – якщо студент набрав 50–69 балів, в основному знає курс, рекомендовану літературу, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено почувається, виконуючи практичні завдання, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом.

FX – «не зараховано» з можливістю перескладання – коли студент набрав 35–49 балів, не опанував зміст курсу, вкрай слабо знає загальну літературу курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

F – «не зараховано» з обов'язковим повним курсом – якщо студент набрав 1–34 бали, не опанував зміст курсу, не знає загальної літератури курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Відсутнє загальногуманітарне та наукове мислення, практичними навичками не володіє. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

Політика дисципліни

Політика щодо відвідування занять: відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин і надання відповідних документів, що їх підтверджують, навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (підстава: оформлений студентом пакет документів, наказ ректора).

Політика щодо академічної доброчесності: академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із

залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату, фабрикації, плагіату. У разі порушення студентом академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання. Політика щодо академічної доброчесності регламентується “Положення про академічну доброчесність в Дніпровському технологічному університеті”.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. За наявності поважних причин перескладання модулів відбувається із дозволу деканату.

Політика оцінювання роботи викладача. Здобувачі після кожного заняття оцінюють роботу викладача та можуть залишати відгуки і пропозиції в анкеті в системі електронного навчання Moodle (<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1178>)

7. Рекомендована література

1. Голець М. І. Годування материнським молоком із першої півгодини життя до трьох літ. Оздоровлююче природне харчування, розвантажувальна дієтотерапія : Праці Міжнар. наук.-практ. конф. Ужгород : Поляна, 2000. С. 20-23.
2. Голець М. І. До історії творення та відродження українських педагогічних термінів на позначення процесів пізнавальної діяльності дитини раннього віку. Наукові записки. 2002. Вип. І. С. 68-76.
3. Голець М. І. Етика матері і дитини : Нариси з історії виховання дітей раннього віку : Навч. посіб. К. : Вища школа. 2005. 159 с.
4. Грядовкіна Ж. Через дію до пізнання. Дошкільне виховання. 2016. № 1. С. 15–19.
5. Дуткевич Т.В. *Дошкільна психологія*: модульний навч. посібник для студ. ВНЗ освітнього напрямку 7.010101 “Дошкільне виховання” / Т. В. Дуткевич ; Кам’янець-Подільський держ. ун-т. Інститут реабілітології. Кафедра психології освіти, праці та управління. Кам’янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2007. 320 с.
6. **Журат Ю.В.,** Олійник М.І., Фесун Г.С. Розвиток та діагностика пізнавальних процесів дошкільника: навчально-методичний посібник. Чернівці: Родовід, 2019. 176с.
7. **Журат Ю.В.** *Методичні вказівки самостійної роботи студентів з «Дитячої психології»* / Ю. Журат. Чернівці: 2016. 40с.

8. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку "Соняшник". Тернопіль : Мандрівець, 2014. 88 с.
9. Комаровский Е. О. Начало жизни вашего ребенка. Харків : Фолио, 1996.
10. Кононко О. Л. Особистісне зростання у ранньому віці: суть та умови сприяння. Дошкільне виховання. 2006. № 10. С. 3–7.
11. Кононко О. Л. Цінність раннього дитинства для розвитку особистості. Дошкільне виховання. 2015. № 8.
12. Коцур Н. Основи педіатрії і гігієни дітей раннього та дошкільного віку : навч. посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2004. 576 с.
13. Новікова І.М. *Діагностика психічного розвитку дітей перших трьох років життя*. К.: Марич, 2010. 64 с.
14. Павелків Р.В. *Дитяча психологія*. К.: Академвидав, 2008. 432 с.
15. Павелків Р.В. *Дитяча психологія*: [навч. посіб. для самостійної роботи студента] К.: Академвидав, 2011. 376 с.
16. Піроженко Т. *Мовлення дитини: психологія мовленнєвих досягнень*. К.: Главник, 205. 112 с. Савчин М.В. *Вікова психологія*: [2-ге вид., доп., перероб.]. К.: Академвидав, 2011. 384 с.
17. Шевченко Н.О. *Особистість молодшого школяра*. К.: Главник, 2008. 128с.

8. Інформаційні ресурси

1. Академічна доброчесність. Сайт кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти. URL : <http://preschool.cv.ua/академічна-доброчесність/>
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
3. ELibUkr Електронна бібліотека України. Ресурси відкритого доступу. URL : <http://www.elibukr.org/uk/resursi/resursividkritogo-dostupu.html>
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Лист Міністерства освіти і науки Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році. URL : Лист Міністерства освіти і науки Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-diyalnosti-psiologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-v-20222023-navchalnomu-roci>
7. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія

- Федьковича (м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23) URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/01about>
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Бібліотечні електронні ресурси та технології. URL: http://nbuv.gov.ua/e_technology?field_e_technology_tid=444&field_yfpdf_tid=All
 9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наукові ресурси. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
 10. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23) URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/01about>
 11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Бібліотечні електронні ресурси та технології. URL: http://nbuv.gov.ua/e_technology?field_e_technology_tid=444&field_yfpdf_tid=All
 12. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наукові ресурси. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
 13. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>
 14. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23) URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/01about>
 15. Палагнюк О. В. *Психодіагностика дітей дошкільного віку з практикумом* : електронний курс на освітній платформі MOODLE Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича URL: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2868>
 16. Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах: *Постанова Кабінету Міністрів України 06.02.2015 № 104/52. чинний, редакція від 06.02.2015.* URL: <http://goo.gl/bnGXQT>
 17. Цифровий репозитарій наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02infres>
 18. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Івасюка (м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 47). URL: <http://www.library.cv.ua/sample-page-2>

